

**SYMBOLIC IMMORTALITY THROUGH CHILDREN AND CONTRASTING
ATTITUDESTOWARD MOTHERHOOD WITHIN THE ROMANIAN POPULAR
CULTURE**

**Adriana Teodorescu, PhD, Postdoctoral researcher, "Petru Maior" University of Tîrgu
Mureş**

Abstract: This paper discusses two texts published in 2012 on Smartwoman new media platform (hosted by the Romanian website news, Hotnews), texts which are competing to testify, on the one hand, to the social and personal benefits of parenthood and, on the other hand, to the benefits of not being a parent/being childfree, both with an emphasis on motherhood rather than on fatherhood. Both texts belong to internet users protected by a fictive identity or at least unverifiable, lacking notoriety, the second being a critical response to the former. We will identify and examine comparatively the semantic structures that build the two discourses (good mother / bad mother, running out of time / having plenty of time, transformation / preservation of identity, etc.) and we will try to determine their position and their possible role within the Romanian popular culture, in the strengthening or, on the contrary, in the weakening of the stereotypes related to motherhood and to the desire / need for children. We will also investigate to what extent the texts appeal to the symbolic immortality through children, by inquiring whether we are dealing with a plenary representation of this symbolic immortality or, on the contrary, with a hidden cultural narrative.

Keywords: *motherhood, childfree, symbolic immortality through children, hidden narrative, new-media, Smartwoman*

Introducere

Spre deosebire de alte forum-uri¹ de discuții sau față de alte platforme destinate problemelor sociale cu abordare dinspre actorii vieții de zi cu zi, *Smartwoman*, găzduită de site-ul de știri interne și internaționale *Hotnews*², se remarcă printr-o mai bună și mai frecventă instrumentare a argumentării – un soi de slogan acoperind viziunea internautic editorială este „smart”, inteligența adică –ca principală metodă de susținere a unui discurs, dintr-o perspectivă personală, asupra unor chestiuni diverse, de la relații între bărbați și femei, trecând prin raportarea la muncă și timp liber și până la creșterea copiilor, confruntarea personală și socială cu infertilitatea etc. Argumentarea, ca modalitate de expunere a unor idei, dorința de persuadare a publicului cititor și demonstrația, uneori mai teoretizantă, dar de cele mai multe ori realizată prin exemple, ca macro formulă narativă, sunt întâlnite și atunci când sunt relatate povești de viață strict personale, ce utilizează, ca formă de expunere, stilul confesiv. Evident că nu ne aflăm într-o veritabilă metodă științifică și nici pretențiile platformei nu sunt măcar de tip pseudo-științific, dar este importantă această caracteristică a recursului la argumentație, căci ea arată îndepărtarea de stereotipii, ca reflex imediat de reprezentare și comprehensiune a realității și o mai mare deschidere către gândirea critică. Pe scurt, textele de pe *Smartwoman* fac în mai mare măsură apel la raționalitate decât la

¹ Despre logica distribuirii informației în spațiul online și deosebirile față de mediul offline, a se vedea: Andrea B. Hollingshead, “Communication Technologies, the Internet, and Group Research”, in Michael. A. Hogg and Scott Tindale (eds.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Group Processes*, Wiley-Blackwell, 2003, pp. 557-574.

²<http://www.hotnews.ro/>, consultat ultima dată în 05.05.2015.

dimensiunea afectiv-emoțională. Iarăși, comentariile utilizatorilor sunt mai elaborate decât ale altor site-uri, aceștia discută, mai mult decât confirmă sau infirmă, anumite puncte de vedere exprimate în textul principal, iar câteodată ajung ele însele să se constituie, ca amploare discursivă și consistență conținutistică, în texte de tip articol, texte pe care cei care gestionează platforma *Smartwoman* le propun ulterior ca articol. Feedback-ul utilizatorilor este imediat – în minute și ore de la postarea articolului – și se încing adevărate polemici între doi sau mai mulți comentatori. Cititorului care nu se implică în comentarea articolului i se oferă un tablou mult mai complex al chestiunii abordate de către articolul-macă, adică a textul care generează intervenții din partea utilizatorilor de internet. Inclusiv al doilea text pe care îl vom analiza în acest capitol este un răspuns la primul text, constituind o replică critică la cel dintâi. Faptul că textele aparțin unor utilizatori protejați de o identitate fictivă – sau cel puțin de o identitate care nu se poate verifica și care nu poartă cu sine povara unei notorietăți care s-ar putea dovedi limitatoare prin grija față de o imagine care să placă unui public – funcționează, ca premisă măcar, ca un bun indicator al unui dinamism social real al ideilor cu privire la maternitate și în general.

În continuare vom discuta două texte de pe platforma *Smartwoman*, care se întrec în a dovedi, pe de o parte, beneficiile sociale și personale ale faptului de a fi părinte și, pe de altă parte, beneficiile non-parentalității (ale unei ideologii de tip *childfree* și al unui status social și reproducător temporar de tip *childless*³), ambele cu accente mai pregnante asupra maternității decât a paternității. Vom urmări atât identificarea structurilor semantice care se degajă din lecturarea textelor (mama bună/mama rea, criza de timp/belșugul de timp, transformarea/conservarea identității, etc.), încercând să aflăm poziția și rolul lor în cadrul culturii populare românești (în sensul culturii recente, influențate de mass-media). Mai exact, să vedem dacă aceste structuri contribuie la slăbirea sau, din contră, la fortifierea stereotipurilor legate de raportarea culturală la maternitate (dorința și necesitatea de a avea copii). Totodată, vom investiga în ce măsură se face apel la imortalitatea simbolică prin copii, cercetând dacă avem de-a face cu o reprezentare pleneră a acesteia sau, din contră, cu o narativă culturală ascunsă.

Elogiul maternității

Primul articol se numește „Cine nu are copii nu știe ce-nseamnă” și este redactat de către o persoană de gen feminin, pe numele său (declarat) Adriana Iomer, care este, după cum reiese din datele dezvăluite în text, mamă. Comentariile aferente textului, la data de 5 mai 2015, erau în număr de 198, în vreme ce textul a fost publicat la data de 9 octombrie 2012. Stereotipizarea maternității nu este nici directă, nici stridentă, precum se întâmplă în cazul textelor propagandistice care circulă în rețeaua Facebook⁴, ci abordează calea exemplificării prin imagini. De exemplu, maternitatea ca sens suprem al femeii nu mai este o

³ Cf.: Chanel Dubofsky, “‘Childless’ or ‘Childfree’: The Difference Matters”, <http://rhrealitycheck.org/article/2014/05/08/childless-childfree-difference-matters/>, 8 mai 2014, consultat ultima dată în 06.05.2015.

⁴ Este vorba despre texte care conțin elogii ale maternității de tip: să fii mamă e cel mai frumos lucru din lume, copilul este cel mai de preț cadou al vieții, maternitatea înseamnă împlinire totală etc. Aceste texte sunt distribuite fie în scop publicitar, de companii precum Pampers, fie în scop pedagogic, de către comunități virtuale dedicate mamelor sau copiilor, și se caracterizează prin emfază stilistică și repetitivitate ideatică-imagistică (cam aceleași concepte vehiculate în aproximativ același tip de imagini). Într-un fel sau altul, toate aceste texte sunt subsumabile ideii de propagandă întrucât ceea ce ele propagă fără nuanțe, ca o valoare absolută, este necesitatea personală, socială și culturală a femeii de a deveni mamă.

idee clar formulată, ci o lecție servită oarecum indirect, prin intermediul imaginii copilului care, deși imperfect, „Face însă ceva ce nu poate fi înlocuit pe lumea asta... îți spune MAMA”. Tendințele socio-culturale de dezvrăjire a maternității, intens mitizate în postmodernitate⁵, se află, subtil, prezente și în acest articol, numai că sunt observabile într-o relativă diluare de tip imagistic în raport cu o cvasi-teorie sau o viziune clar formulată împotriva maternității stereotipice: „Să apuci să citești doar în metrou, în drum spre și dinspre muncă și să descoperi astfel că transportul în comun poate fi și plăcut”. Nu ni se spune în mod abrupt că un copil este *cea mai frumoasă realizare* a unei femei, nici că a avea grijă de un copil este *cel mai plăcut lucru din lume* ori că acest copil este perfect⁶, așa cum o întreagă retorică postmodernă detectabilă în spațiul mass-mediatic încearcă să convingă. Mai degrabă este prezentă ideea de muncă a femeii în vederea întemeierii unei bune relații cu copilul și cu sine însăși. Doar că această ultimă relație se dovedește, în final, una *pentru* copil, mai puțin valoroasă decât prima relație, un simplu vehicul (tehnic ontologic, am spune) pentru împlinirea celei dintâi.

Filonul pedagogic este foarte pregnant, dar lui i se asociază, ca atitudine a agentului de învățare, și un ușor dispreț pentru publicul învățării. Este, în esență, o pseudo-învățare, pentru că nu există cale prin care învățătura poate pătrunde la cel care nu o deține, dar căruia i se adresează, anume persoana care nu are copii. Aceasta ar putea fi capabilă de comprehensiune – a ști ce înseamnă – numai atunci când devine părinte. În rest, învață, cât învață, prin non-participare la experiența parentalității, că adevărata lecție îi este, cel puțin deocamdată, inaccesibilă. De asemenea, vorbim de pseudo-învățare și deoarece alți beneficiari ai lecției ar putea fi cei care au copii și care nu învață, efectiv, nimic nou, ci doar își reîntăresc postura de putere la care au ajuns printr-o învățare anterioară, printr-o experiență demarată înaintea mesajului pedagogic.

Astfel, înlăturând această carcasă pedagogică și argumentativă, se vedește cum conținutul lecției este relativ simplu și, din punct de vedere compozițional, reductibil la două axe clasice de configurare a maternității: valorizarea copilului ca sens superior al vieții omului și în special a femeii, respectiv feminitatea relațională. Copilul este portretizat ca fiind inocent, dotat cu bunătate naturală, capabil să recompenseze eforturile mamei, fie ele doar culinare („Să te chinui să faci o prăjitură care știi că nu a ieșit așa cum trebuia, dar să primești pentru ea aprecierea sinceră a unui suflet curat, cel al copilului tău”) și, mai cu seamă, apt pentru a-și iubi mama („Face însă ceva ce nu poate fi înlocuit pe lumea asta... îți spune ‘MAMA’...”). Mama, pe de altă parte, este înfățișată în diada părinte-copil fără sprijinul partenerului de viață sau al tatălui copilului. Ea găsește forța de a depăși dificultățile creșterii unui copil în bucuria pe care el i-o dăruiește („Să te trezești noaptea, împinsă de o dorință necontrolată de a-l auzi cum respiră și să adormi la loc mai liniștită ca niciodată”) și utilizează aceste dificultăți în beneficiul propriu („Să alergi după el în parc și să te menții astfel într-o formă nemaipomenită”, „Să faci plajă la verticală pentru că alergi după el pe lungul mării și să te

⁵ Cf.: Elizabeth Badinter, *Mother Love: Myth and Reality Motherhood in Modern History*, translated by R. De Garis, Macmillan, 1981. Elizabeth Badinter, *The Conflict. How Modern Motherhood Undermines the Status of Women*, translated by A. Hunter, New York, Metropolitan Books, 2012. Susan Douglas % Meredith Michaels, *The Mommy Myth: The Idealization of Motherhood and How It Has Undermined Women*, New York, London, Toronto, Sidney, The Free Press, 2004. Jean-Anne Sutherland, “Idealization of Motherhood”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010. Judith Warner, *Perfect Madness. Motherhood in the Age of Anxiety*, New York, Riverhead Trade, 2006.

⁶ Cf.: Despre raportarea postmodernă la copil ca obiect al plăcerii: “Pourquoi fait-on des enfants?”, in *Philosophie Magazine*, 27 martie, 2009.

alegi totuși cu un bronz perfect”, „Să încerci să-ți înfrânezi niște porniri și vorbe care nu ar crea un mediu educațional plăcut pentru el și să devii tu, astfel, un om mai bun”). În plus, și mama, asemenea copilului, are o capacitate neselectivă de a iubi. Ea nu iubește într-un mod re-compensator, și nici nu are în vedere vreo grilă meritocratică de evaluare a copilului. Acestuia i se oferă totul exclusiv în baza legăturii biologice de sânge: „Să iubești necondiționat... chiar dacă nu duce gunoiul, își lasă hainele aruncate prin casă sau nu te ajută niciodată la spălatul vaselor”. Spiritul sacrificial matern este și el cuprins în lecțiile parentalității, dar mai puțin emfatic, el se rezumă la a se arăta într-o scenă precum cea a păstrării dulciurilor în vederea unei viitoare posibile poftă a copilului: „Să ai frigiderul plin de dulciuri dar să nu te atingi de nimic pentru că, cine știe, poate va cere exact ce nu a mai rămas”. Registrul semantic este aici mai degrabă diminutival și sentimental – nu realități prea complicate, ci frigiderul cu dulciuri. Există, în total, 11 asemenea scurte lecții care alcătuiesc lecția majoră a articolului, o lecție ce se dovedește, după o ușoară senzație de posibilă de-stereotipizare, a segregăției dintre părinți și non-părinți, ce reactivează aceeași dimensiune socio-fantasmatică a maternității ca experiență limitată, despre care nu se poate vorbi decât din interiorul ei, fenomenologică, care este observabilă și în alte discursuri construite și promovate în spațiul mediatic românesc și internațional. De prisos să spunem că atunci când autoarea se referă la mamă, ea înțelege mama bună⁷, mama care respectă dezideratul cultural actual al sacrificiului și al bucuriei resimțite de practicarea acestui sacrificiu.

Textul nu permite să avansăm ideea unui apel direct la o structură de imortalitate simbolică prin copii⁸, dar este oarecum observabil că această structură reprezintă o narativă scufundată. Copilul împlinește maximal femeia, o transformă iremediabil în mamă, poziție din care tot ceea ce nu are de-a face cu maternitatea ei se află în inferioritate calitativă. De fapt, imortalitatea simbolică este un lucru aproape de bun simț într-o lume în care mama, cea bună, cea corectă, se transferă energetic, prin dedicare totală și prin disoluția unui timp personal, căci mama acestui text este într-o criză de timp constantă – și, se presupune, inclusiv ca bagaj de cunoștințe și idei, prin educație – în copilul său. Chiar dacă se utilizează timpul prezent, viitorul, timpul transformării este timpul real, temporalitatea adevărată a acestui scurt articol. Care nu mai sperie pentru că moartea, în această grilă, nici măcar nu mai există.

Avantajele non-maternității pe înțelesul tuturor

Cel de-al doilea articol este, după cum am precizat, un răspuns la cel dintâi: „La începutul săptămânii a fost postat un articol intitulat: ‘Cine nu are copii nu știe ce-nseamnă’... în care autoarea a exprimat o serie de întâmplări obișnuite din viața unei mămică împlinite. Aceste lucruri simple, momente fericite alături de copilul ei, înseamnă pentru ea expresia fericirii”. Articolul este publicat în data de 11 octombrie 2012, de către o persoană care se semnează *ady* și a strâns un număr extrem de mare de comentarii, 680 la data de 5 mai 2015, site-ul *Smartwoman* indicând 31180 de citiri pe articol la aceeași dată. Articolul care l-a provocat are însă un număr mai scăzut de lecturi, de doar 9236. Textul se numește „Ce bine e

⁷ Cf.: Sharon Hays, *The Cultural Contradiction of Motherhood*, Yale University Press, 1998. Ivana Brown, “Ambivalence, maternal”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010. Anna Gotlib, “‘Bad’ Mothers”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Op.cit.*

⁸ Strategie personală și socio-culturală prin care se face față gândului morții prin imaginarea unei continuități, dincolo moartea individului, prin ceva diferit de individul însuși: copii, natură, artă etc. Cf.: Roy F. Baumeister, *Meanings of Life*, New York, Guilford Press, 1991. Robert Jay Lifton, *The Broken Connection: On Death and the Continuity of Life*, New York, Simon and Schuster, 1979.

să nu ai copii și nici să nu îți dorești” și reprezintă o deconstrucție a pseudo-pedagogiei maternității pusă în scenă de articolul dintâi. El începe prin a se poziționa în raport cu articolul generator, drept replică a acestuia și, subtil, prin referire la comentatorii primului articol, ca o rediscutate de pe alte poziții, mai clare, a conflictului dintre cei care își exprimă militant fericirea oferită de copii și cei care au curajul să îi critice pe aceștia, atrăgându-și, din partea lor, oprobiul.

Atitudinea autorului față de cei care au copii, din perspectiva celor care nu au copii ar putea părea mai flagrant agresivă decât era în articolul anterior atitudinea autoarei față de cei care nu au copii, o agresivitate neviolentă, ce se întemeiază ca atare datorită stilului direct al expunerii: „În primul rând vreau să spun că sunt de acord cu cei care se opun părinților care simt nevoia să le spună tuturor celor care nu au copii cât de minunat este statutul de părinte. Nu mă interesează dacă este vorba de mame sau de tați, deși în general cred că mamele fac acest lucru mai des, pentru că există un precedent social în sensul acesta. Dar nu contează asta”. Iată semnalată ca precedent social dimensiunea de construcție socială a maternității, în contrast față de naturalizarea prezentă în filigran în aproape toate mini-lecțiile articolului prim. Observarea naturii sociale a maternității este cea care permite autorului să se despartă de imperativul categoric al parentalității și să afirme că „Cert este că există un grup de oameni care chiar nu își doresc copiii – cel puțin într-un anumit moment al vieții lor. Și nu, nu are nicio importanță dacă ei se vor răzgândi sau nu în această privință pe parcursul vieții lor”. Prin apărarea dreptului de a alege să nu fii părinte se deschide anti-pedagogia maternității, așa cum o înțelege autorul. El insistă, înainte de toate, asupra percepției sociale a celor care nu își doresc copii – o percepție eminent negativă – și observă potențialul de ratare personală pe care o astfel de percepție îl activează pentru cei ce nu se supun normelor maternității, asumându-și identificarea acestei consecințe drept unul dintre motivatorii exprimării în scris pe această temă: „Motivul pentru care am ales să nu evit acel articol, și mai mult, să scriu și un răspuns la el, este următorul: prin astfel de mesaje, societatea acceptă o singură viziune asupra împlinirii umane, și anume cea de a fi părinte. Prin urmare, cei care nu își doresc acest lucru sunt mereu bombardați cu niște valori pe care ei nu și le însușesc, căpătând astfel un statut social inferior celor care au copiii. Iar dacă cei fără angajamente îndrăznesc să deschidă gura și să spună că, de fapt, ei sunt fericiți așa, sunt întâmpinați mereu cu ostilitate sau cel puțin cu neîncredere”. Se realizează un portret succint al non-maternității/parentalității, din unghiul integrării și acceptării sociale, ce va fi completat, prin aducerea în prim plan a unor avantaje ale non-maternității, cu un portret având mai multe nuanțe, din perspectiva unor variabile precum timpul liber, mai puțină presiune în luarea deciziilor etc. Se obține, astfel, atât un portret – superficial la nivelul puterii de persuasiune asupra lectorului – al curențelor vieții fără copii – prin ochiul celor condamnă non-maternitatea, cât și un portret inversat, în care sensul suprem al vieții nu mai este ocupat de copil, ci, fără să cunoască vreo culme, banalizându-se în intensitate, devine mai curând individual decât relațional.

Într-adevăr, deconstrucția maternității fericite se realizează în principal pe această axă configuratoare a feminității relaționale. Femeia fără copii își utilizează după voie proprie timpul liber și nu mai trebuie să se împartă între necesitățile ei și necesitățile copilului, să le subordoneze pe cele dintâi la cel de-al doilea tip („Pot dispune de timpul meu așa cum vreau – după serviciu nu trebuie să fug acasă pentru a mă ocupa de nevoile nimănui”) sau să se gândească la urmările acțiunilor ei asupra copilului („Pot lua orice decizie în legătură cu viața mea, inclusiv unele alegeri care ar crea instabilitate, fără a fi nevoie de a lua în calcul situația unei persoane complet dependente de mine, și fără a fi nevoie să-i asigur un venit constant și o locuință permanentă și adecvată pentru un copil”) sau să se preocupe de viitorul altei ființedecât ea însăși („Nu trebuie să plătesc pentru nimic în legătură cu un copil sau să-mi bat

capul cu probleme de genul: grădiniță, școală, bone, etc.”). Cum relaționalul ca funcție înăscută feminină de asumare a celuilalt este diluat, la fel se întâmplă și cu sacrificialul. A nu avea copii înseamnă, prin urmare, a nu renunța la frumusețea corpului feminin („Pentru femei, nu trebuie să nască, să alăpteze, să se îngrașe, să țină diete, sau orice altceva în această categorie. (Desigur, aici e vorba de cele care nu își doresc acest lucru – deloc sau pentru moment. Tot ce spun e ca acestea sunt avantaje despre care se vorbește foarte rar, sau deloc, pentru că nu este acceptabil social.)”, dar și a nu sacrifica liniștea casei („Mă pot bucura de casa mea în liniște”), a somnului („Pot dormi noaptea și dimineața fără să mă deranjeze nimeni”), a relației („Pot avea intimitate cu partenerul/partenera oricând doresc”, „Mă pot bucura mereu de spontaneitate într-o relație, fiind liberi să mergem oriunde, oricând, inclusiv în toate acele locuri în care copiii nu au ce căuta, sau cel puțin necesită o atenție deosebită și pot sta relativ puțin timp fără a se plictisi”), ori a profesiei („Nu trebuie ca eu sau partenerul/partenera să își întrerupă activitatea lucrativă pentru a sta acasă mai mulți ani, timp în care se distanțează de alte ființe umane adulte, și ajunge să nu mai aibă practic o viață socială proprie, eventual să bârfească vecinii sau să discute numai despre telenovele și ce a mai făcut copilul pentru a avea totuși un subiect de conversație”). Autorul pune în evidență alienarea prin lipsa muncii și sugerează pericolul infantilizării mamei din pricina retragerii ei din societate. O infantilizare altfel, am văzut, valorizată. Autorul, *ady*, se dovedește, din unele comentarii în care își marchează gramatical genul, a fi femeie, iar nu bărbat, după cum ar putea induce în eroare numele și adresarea la masculin a majorității comentatorilor.

Lecția de dezvrăjire a maternității, cu argumente de cele mai multe ori extrem de pragmatice, este binevenită în contextul unui discurs social ce idealizează maternitatea și o impune ca normă de acceptare deplină a femeii în societate, dar este, la rândul său și ea pândită de exagerări și este fasonată de un indubitabil impuls demonstrativ. Imortalitatea simbolică nu este nici aici pusă propriu-zis în discuție, dar prin valorizarea timpului prezent, a conservării în dauna transformării, a aderenței la sine în fața revărsării sau transferării în altul, se înțelege că ea nu este nici măcar vizată. Nu aveam de-a face cu o deconstrucție a imortalității simbolice prin copii, deconstrucție în care literatura postmodernă excelează prin scriitori precum Milan Kundera sau Pascal Bruckner. O explicație ar fi caracterul polemic imediat reactiv al articolului, precum și orientarea sa pragmatistă care exclude până și recursul, non conștient, critic sau demitizant, la o narativă scufundată a imortalității prin copii.

Ambele texte, per ansamblu, își exhibă dorința de a impune cititorilor o anumită față a realității maternității, una excesiv de pozitivă și naturalizantă, în primul caz, iar cealaltă negativă și pragmatistă. Tot ambele sunt traversate, dincolo de parada adevărului propriu susținut, de o atitudine resentimentară: pentru cei care nu au copii, respectiv pentru cei au copii. Dacă primul articol întărește reprezentările stereotipice ale maternității puse în circulație de către mass media românești, după cum și reconfirmă atitudinile prevalente ale societății tradiționaliste, frecvent anti-feministe, românești, conform cărora maternitatea este obligatorie⁹, cărora li se asociază, în ultimii ani, „glamour”-izarea creșterii copiilor, venită pe filieră occidentală, în acord cu care a avea copii și a fi părinte nu este numai natural și benefic, ci, de asemenea „fun” și „cool”¹⁰, cel de-al doilea oferă șansa, oricât de modestă, unei deschideri de reprezentare și de concepere a maternității de tip *outside the box*.

Acknowledgements

⁹ Cf.: Ramona Păunescu, *Evoluții politice ale maternității*, Iași, Polirom, 2012.

¹⁰ Cf.: Elizabeth Podnieks, „Celebrity Motherhood”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010.

Acest articol a fost finanțat de către Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane prin proiectul „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”: POSDRU/159/1.5/S/133652.

BIBLIOGRAPHY:

- “Pourquoi fait-on des enfants ?”, in *Philosophie Magazine*, 27 martie, 2009.
- Badinter, Elizabeth, *The Conflict. How Modern Motherhood Undermines the Status of Women*, translated by A. Hunter, New York, Metropolitan Books, 2012.
- Badinter, Elizabeth, *Mother Love: Myth and Reality Motherhood in Modern History*, translated by R. De Garis, Macmillan, 1981.
- Baumeister, Roy F., *Meanings of Life*, New York, Guilford Press, 1991.
- Brown, Ivana, “Ambivalence, maternal”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010.
- Douglas, Susan & Michaels, Meredith, *The Mommy Myth: The Idealization of Motherhood and How It Has Undermined Women*, New York, London, Toronto, Sidney, The Free Press, 2004.
- Dubofsky, Chanel, “‘Childless’ or ‘Childfree’: The Difference Matters”, <http://therealitycheck.org/article/2014/05/08/childless-childfree-difference-matters/>, 8 mai 2014, consultat ultima dată în 06.05.2015.
- Gotlib, Anna, “‘Bad’ Mothers”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010.
- Hays, Sharon, *The Cultural Contradiction of Motherhood*, Yale University Press, 1998.
- Hollingshead, Andrea B., “Communication Technologies, the Internet, and Group Research”, in Michael. A. Hogg and Scott Tindale (eds.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Group Processes*, Wiley-Blackwell, 2003, pp. 557-574.
- Lifton, Robert Jay, *The Broken Connection: On Death and the Continuity of Life*, New York, Simon and Schuster, 1979.
- Păunescu, Ramona, *Evoluții politice ale maternității*, Iași, Polirom, 2012.
- Podnieks, Elizabeth, “Celebrity Motherhood”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010.
- Sutherland, Jean-Anne, “Idealization of Motherhood”, in Andrea O’Reilly (ed.), *Encyclopedia of Motherhood*, Thousand Oaks, California, SAGE, 2010.
- Warner, Judith, *Perfect Madness. Motherhood in the Age of Anxiety*, New York, Riverhead Trade, 2006.